

УДК 373.091.3

DOI: 10.31499/2307-4906.3.2025.340393

ПРОФЕСІЯ ЯК РОЛЬ: ЯК УЧЕНЬ СТАЄ ФАХІВЦЕМ ЩЕ В ШКОЛІ

Тарас Кравець, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри комплексів та приладів артилерійської розвідки, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

ORCID: 0000-0001-5398-7441

E-mail: taras-kravets@ukr.net

Анастасія Владімірова, вчитель першої категорії, Львівська українська гуманітарна гімназія ім. О. Степанів.

E-mail: nastja0903@ukr.net

У статті представлено результати впровадження методу рольової професійної ідентифікації учнів у шкільному навчальному процесі, починаючи з 5 класу. Проаналізовано освітні ефекти, що виникають внаслідок залучення школярів до активної участі в уроках через обрану професійну роль. Визначено основні етапи реалізації методу, його вплив на мотивацію, міжпредметну інтеграцію та формування ключових компетентностей. Обґрунтовано педагогічну цінність моделі «учень-професіонал» як засобу профорієнтації, персоналізації навчання та розвитку відповідальності. Запропоновано напрями подальшого удосконалення та поширення методу в закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: рольове навчання; учень-професіонал; професійна ідентифікація; мотивація до навчання; міжпредметна інтеграція; профорієнтація; персоналізація освіти; компетентнісний підхід.

PROFESSION AS A ROLE: HOW A STUDENT BECOMES A SPECIALIST WHILE STILL AT SCHOOL

Taras Kravets, Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Artillery Reconnaissance Complexes and Devices, Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy.

ORCID: 0000-0001-5398-7441

E-mail: taras-kravets@ukr.net

Anastasiia Vladimirova, Teacher of the First Category, Lviv Ukrainian Humanities Gymnasium named after O. Stepaniv.

E-mail: nastja0903@ukr.net

The purpose of this article is to present and analyze the implementation of the role-based professional identity method in general secondary education, starting from grade 5. The study focuses on introducing a pedagogical approach in which each student selects a future profession and actively participates in the learning process through the lens of this chosen professional role. This method aims to enhance student motivation, personalize education, strengthen interdisciplinary integration, and promote early career orientation.

The research methodology includes a pedagogical experiment conducted with students of middle school age, analysis of their academic engagement and behavioral dynamics, and the evaluation of teacher observations and feedback. Particular attention is given to the structural components of the method: profession selection, visual role identification through badges, targeted questions from teachers based on the chosen profession, peer-to-peer teaching, expert-style presentations, and engagement in practical projects. The role of professional communities within the classroom and the involvement of real-life specialists are also analyzed.

The main results of the study demonstrate a noticeable increase in students' motivation to learn, improved class participation, and better comprehension of subject material through its application in real-world contexts. Students began to associate school subjects with future career paths, which led to more meaningful learning. The method also fostered responsibility, self-expression, and social interaction among learners.

Nevertheless, the research highlights several implementation challenges, such as the need for teacher training, methodological support, and adaptation of curricula to include profession-based contexts. The article proposes recommendations for scaling the method: developing digital and visual tools, organizing professional interest groups, and integrating the approach into school development strategies.

The scientific significance of the study lies in presenting an original and practical model of role-based professional development in schools. Its practical value is in enhancing the quality of education, supporting career guidance, and preparing students for real-life challenges from an early age.

Keywords: *role-based learning; student-professional model; professional identity; learning motivation; interdisciplinary integration; career guidance; personalized education; competence-based approach.*

Сучасна система шкільної освіти перебуває в стані трансформації, що зумовлено зростаючою потребою у формуванні в учнів не лише знань, а й практичних навичок, міжпредметного мислення та раннього професійного самовизначення. Виклики ХХІ століття – зокрема швидкі зміни на ринку праці, розвиток технологій і зростання ролі емоційного інтелекту – вимагають нових підходів до організації навчального процесу. Традиційна модель освіти, зосереджена переважно на передачі теоретичного матеріалу, дедалі частіше виявляється недостатньо ефективною для активізації внутрішньої мотивації школярів і підготовки їх до реального життя.

В умовах цих змін особливої актуальності набувають методики, що інтегрують професійну ідентифікацію в освітній процес, формуючи у школярів відповідальність за власний розвиток, відчуття значущості та взаємодію між предметами. Одним із таких підходів є запропонований авторами метод рольової професійної ідентифікації, у якому кожен учень обирає професію, яку мріє здобути в майбутньому, та постійно виконує відповідну роль у навчальному процесі. Учителю, у свою чергу, звертається до учнів у контексті їхньої обраної професії, залучаючи їх до предметного аналізу з позицій практичного фахового застосування.

Однак ефективність цього методу, його вплив на рівень залучення учнів, формування міжпредметних зв'язків, розвиток критичного мислення та елементів колективної відповідальності – ще не були достатньо досліджені в педагогічній науці. Залишається відкритим питання: наскільки такий підхід може стати дієвим інструментом для формування майбутніх фахівців уже в стінах школи?

Завданням є представлення, обґрунтування та первинний аналіз інноваційного методу «учня-професіонала» (методу рольової професійної ідентифікації) як засобу підвищення мотивації учнів, міжпредметної інтеграції та розвитку ключових компетентностей школярів.

Дослідження проблеми формування професійної ідентичності учнів у загальноосвітній школі та впровадження рольових методів навчання останнім часом

здобувають дедалі більшої уваги в педагогічній науці. Зокрема, Т. О. Рибак [1, с. 42] підкреслює, що сучасна освіта має орієнтуватися на розвиток ключових компетентностей учнів, зокрема тих, що формують їхню готовність до майбутньої професійної діяльності. Акцент на практичній спрямованості навчання стимулює активну позицію учня, що є базою для ефективного засвоєння матеріалу.

Н. І. Хоружа [2, с. 54] виділяє рольові методи як потужний інструмент профорієнтаційної роботи у школі, що дозволяє не лише підвищити мотивацію учнів, а й розвивати критичне мислення та комунікативні навички. Рольове моделювання створює умови для імітації професійних ситуацій, що допомагає учням усвідомити свої інтереси та можливості.

Використання ігрових технологій у контексті професійної ідентифікації розглядає О. В. Драган [3, с. 63], наголошуючи, що такі методи сприяють формуванню самостійності та відповідальності учнів за власне навчання. Водночас, як зауважує І. М. Гуменюк [4, с. 38], важливо адаптувати рольові методи до вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також органічно інтегрувати їх у навчальний процес через індивідуальні освітні траєкторії.

Дослідження закордонних науковців також підтверджують ефективність подібних підходів. Так, J. Brooks та A. Cameron [5, с. 79] демонструють, що ідентифікація учнів із обраною професією підвищує інтерес до відповідних навчальних предметів і стимулює їх активну участь в уроках. S. Lewis [6, с. 119] наголошує на важливості міжпредметної інтеграції в рамках рольового навчання, що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку комплексних навичок.

Проблематику інтеграції професійних ролей у навчальний процес продовжують досліджувати М. Novak [7, с. 28] та L. Petrova [8, с. 101], які відзначають позитивний вплив таких методів на мотивацію і навчальні результати учнів, особливо в контексті сучасних освітніх стандартів, що орієнтуються на компетентнісний підхід.

R. Smith і M. Johnson [9, с. 15] у своїх роботах акцентують увагу на тому, що формування професійної ідентичності на ранніх етапах навчання сприяє успішній соціалізації та подальшій професійній самореалізації молоді. При цьому S. Taylor та H. Martinez [10, с. 105] зазначають, що рольові і симуляційні методи допомагають розвивати не лише предметні знання, а й такі «м'які» навички, як командна робота, адаптивність і креативність.

І. Ковальчук [11, с. 47] досліджує вплив кар'єрно-орієнтованого навчання на залученість учнів, підкреслюючи позитивну кореляцію між інтересом до професійної діяльності та успішністю у навчанні. О. Зайцева [12, с. 64] розглядає міжпредметні зв'язки як один із ключових інструментів розвитку професійної компетентності, що підтверджує необхідність комплексного підходу у реалізації рольового методу.

Загалом аналіз наукових джерел свідчить, що запропонований у статті метод рольової професійної ідентифікації учнів відповідає сучасним тенденціям педагогіки, зокрема у напрямку активізації навчальної діяльності, диференціації підходів та профорієнтації. Водночас відсутність системного опису подібного методу в літературі вказує на його новизну і актуальність для подальших досліджень та апробації.

Метою цієї статті є обґрунтування та первинний аналіз результатів упровадження методу рольової професійної ідентифікації учнів («методу учня-професіонала») в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Стаття спрямована на виявлення потенційного

впливу цього підходу на рівень мотивації школярів, ефективність засвоєння навчального матеріалу, розвиток міжпредметних зв'язків і формування ключових компетентностей. Окрему увагу приділено аналізу переваг і викликів використання професійних ролей у шкільному середовищі та наданню рекомендацій щодо подальшого вдосконалення методу та його інтеграції в освітній процес.

Запровадження методу «Професія як роль» у навчальний процес передбачає поетапну організацію освітньої взаємодії на основі імітацій професійної діяльності. Його сутність полягає у створенні середовища, в якому кожен учень обирає для себе професію, яка його цікавить, і бере на себе відповідну роль у шкільному колективі. З цієї метою учень отримує значок або бейдж з назвою обраної професії, який він носить під час уроків. Такий елемент не тільки створює емоційне залучення, а й сигналізує вчителю про потенційний фаховий інтерес учня (рис. 1).

Рис. 1. Приклад учнів з значками-професій

Реалізація методу починається з 5 класу, що дозволяє сформувати первинні уявлення про різні професії ще до моменту вибору профілю подальшого навчання. Вчителі заздалегідь ознайомлюються зі списком обраних учнями професій, що дає змогу планувати тематичні запитання або завдання, орієнтовані на застосування знань з точки зору конкретної спеціальності. Наприклад, на уроці фізики учню, який обрав професію військового, може бути поставлене запитання: «На основі яких фізичних законів працює стрілецька зброя?». Чи на уроці іноземної мови майбутній розробник ігор представляє слова що він використовує в іграх чи програмуванні англійською. (рис. 2) Такий підхід

заохочує учнів до глибшого осмислення матеріалу через призму прикладного використання знань.

Рис. 2. Приклад учень-розробник ігор на уроці англійської

Особливістю методу є не лише рольова участь, а й включення учнів у взаємонавчання. Учні, які обрали професії, пов'язані із правознавством, педагогікою, економікою, журналістикою тощо, можуть виступати в ролі консультантів або міні-експертів для однокласників у питаннях, що відповідають їхній сфері. Наприклад, «учень-юрист» допомагає класу зрозуміти норми законодавства під час вивчення правознавства, а «учень-вчитель» готує мініуроки чи пояснює матеріал однокласникам, формуючи навички публічного виступу й педагогічної взаємодії.

Крім того, учні можуть отримувати індивідуальні або групові завдання, пов'язані з обраною професією, які передбачають пошук, аналіз і презентацію інформації у вигляді коротких доповідей або практичних проєктів. Таким чином, формується багаторівнева система навчальної діяльності, що включає інтеграцію предметних знань, розвиток soft skills (комунікація, самопрезентація, критичне мислення) і усвідомлення професійної ідентичності.

Нами запропонована схема впровадження методу «Професія як роль у школі» (рис. 3) відображає поетапну реалізацію професійної орієнтації учнів через активну участь у навчальному процесі, побудованому навколо імітації обраної професійної ролі.

Перший етап передбачає презентацію професій вчителем. Педагог знайомить учнів із різними професіями, коротко розповідаючи про їхню суть, важливість, сферу застосування та перспективи розвитку. Це може бути здійснено через відео, презентації, інтерактивні бесіди або запрошення представників професій.

Після цього учням пропонується обговорити почуте з однолітками. На цьому етапі відбувається активний обмін думками та враженнями. Школярі можуть поділитися тим, яка професія їх зацікавила найбільше, висловити сумніви або запитати поради у друзів. Така комунікація сприяє кращому розумінню власних інтересів і вподобань.

Наступним важливим кроком є обговорення професій з батьками, які можуть допомогти дитині визначитися з вибором, поділитися власним досвідом, надати рекомендації або розвіяти міфи щодо певних професій. Це залучення родини до процесу формування професійної ідентичності дитини посилює мотиваційний ефект і забезпечує підтримку у виборі.

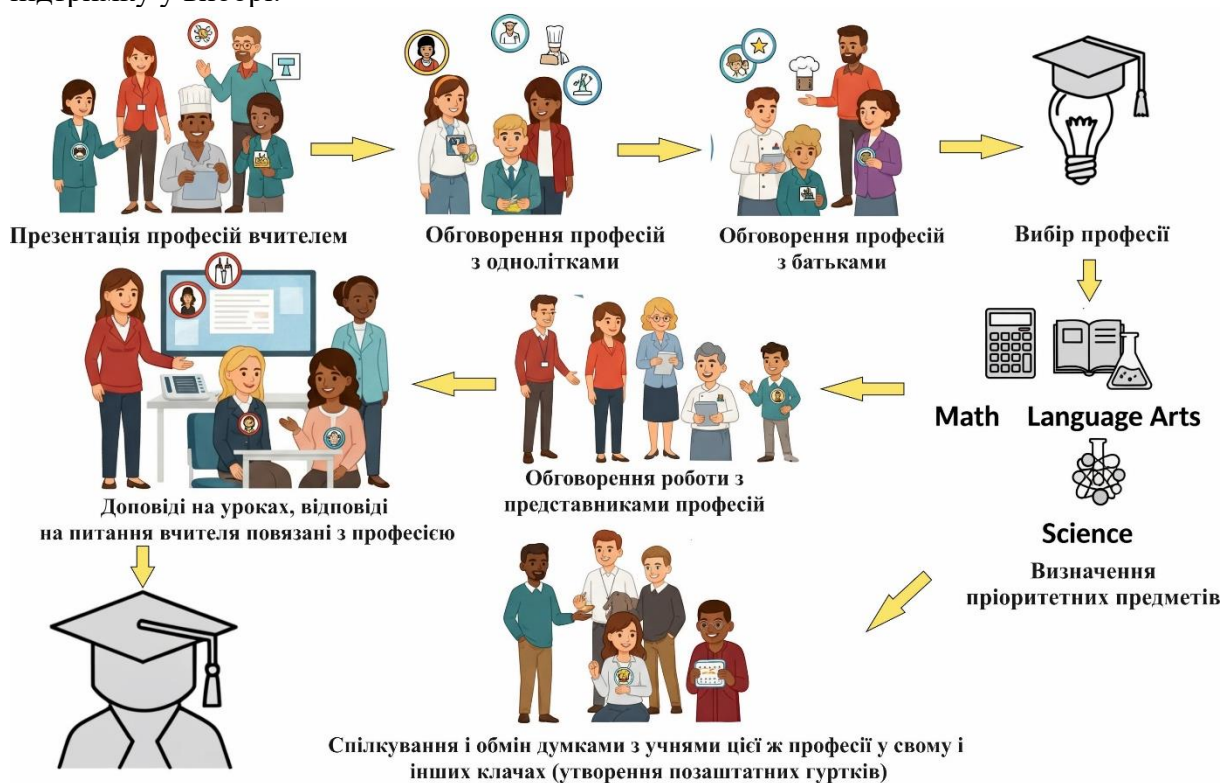

Рис. 3. Схема впровадження методу «Професія як роль у школі»

Після етапів обговорення учень робить свідомий вибір професії, яка його цікавить. Він самостійно або з допомогою класного керівника/психолога визначає, яку професійну роль хоче виконувати протягом певного періоду часу. У зв'язку з цим визначаються пріоритетні шкільні предмети (наприклад, для майбутнього інженера це може бути математика і фізика, для журналіста – мова і література, для медика – біологія і хімія).

У процесі реалізації методу учень бере участь у тематичних уроках, під час яких має можливість робити доповіді, відповідати на запитання вчителя, аргументуючи їх з позиції своєї професії, що стимулює осмислене навчання. Це не лише розвиває навички самопрезентації, а й допомагає краще засвоїти навчальний матеріал через його прикладне застосування.

Нами було запропоновано перелік професій учням 3 класів: 5, 6, 7. Цікаво що як тільки діти отримали форму вибір професій всіх учнів зводився до 6–7, після обговорення з однолітками кількість обраних професій урізноманітнювала до 8–12, а після обговорення з батьками зростала до 20 (табл. 1).

Таблиця 1

Обрані професії учнями 5–7 класів

Професія / Клас	5-А клас (30 учнів)	6-Б клас (27 учнів)	7-В клас (29 учнів)	Всього обраних професій	Відсоток від загальної кількості учнів (%)
Програміст (Розробник ігор)	5	4	5	14	15.7%
Дизайнер	3	3	4	10	11.2%
Лікар чи Ветеринар	4	3	3	10	11.2%
Військовий	3	4	5	12	13.5%
Блогер	3	2	3	8	9.0%
Вчитель	2	2	2	6	6.7%
Психолог	1	2	2	5	5.6%
Бізнесмен	1	2	2	5	5.6%
Архітектор	2	1	1	4	4.5%
Журналіст	1	1	1	3	3.4%
Продавець	1	1	1	3	3.4%
Поліцейський	2	0	0	2	2.2%
Юрист	1	1	0	2	2.2%
Художник	1	1	0	2	2.2%
Економіст	0	1	1	2	2.2%
Дослідник	1	0	1	2	2.2%
Спортсмен	1	0	0	1	1.1%
Кухар	1	0	0	1	1.1%
Дипломат	0	1	0	1	1.1%
Актор	0	0	1	1	1.1%
Музикант	0	0	1	1	1.1%
Всього учнів у класі	30	27	29	89	100%

Паралельно організовується зустріч з представниками обраної професії: це можуть бути гості з реального світу – лікарі, юристи, військові, журналісти, інженери, які розповідають про нюанси своєї роботи. Це дозволяє учням глибше зрозуміти особливості професії й сформуванати більш реалістичне уявлення про неї.

На наступному етапі учні мають можливість спілкуватися з іншими учнями, які обрали ту саму професію – як у власному класі, так і в паралельних. Це сприяє формуванню мініспільнот за інтересами, обміну досвідом, створенню ініціативних груп та, у перспективі, формуванню гуртків за професійною спрямованістю. Таким чином можна подолати головну психологічну проблему сучасного покоління – замкнутість, відсторонення не вміння адаптуватись у соціумі.

Таблиця 2

Порівняння традиційних методів профорієнтації та запропонованого

Критерій порівняння	Традиційна профорієнтація	Метод «Професія як роль»
Вік початку	Переважно старші класи (8–11)	Починаючи з 5-го класу
Формат	Тести, бесіди, лекції, екскурсії (часто епізодично)	Постійна інтеграція в щоденне навчання, носіння значка, рольові елементи
Ступінь залучення учня	Пасивний (отримання інформації) до помірно активного	Високий (активний вибір, щоденна ідентифікація, рефлексія)
Фокус	Вибір майбутньої професії (часто одноразово)	Формування професійної ідентичності, довгострокова мотивація, усвідомлений шлях
Можливість зміни вибору	Обмежена, часто сприймається як невдача	Заохочується як частина розвитку та самопізнання
Основний інструмент	Тести, інформаційні матеріали	Значок як символ, щоденна інтеграція, рефлексійні щоденники

Ми проаналізували традиційну профорієнтацію і запропоновану нами у таблиці 2 порівнює традиційну профорієнтацію та метод «Професійна роль». Так традиційна модель зазвичай починається у старших класах (8–11), передбачає епізодичне проведення тестів, бесід, лекцій та екскурсій, що супроводжується пасивним або помірно активним залученням учня. Її фокус – разовий вибір майбутньої професії, а можливість зміни цього вибору обмежена і часто сприймається як невдача. Натомість метод «Професійна роль» стартує значно раніше – з 5 класу – і інтегрується у щоденне навчання: учні носять значки, беруть участь у рольових елементах, постійно рефлексують і активно ідентифікують себе з професійними ролями. Цей підхід має високий рівень залучення, спрямований на формування професійної ідентичності, довготривалої мотивації та усвідомленого професійного шляху. Зміна вибору не лише допускається, а й заохочується як природна частина розвитку та самопізнання. Як основний інструмент використовуються символи, щоденна інтеграція та рольові практики. Таким чином, метод «Професійна роль» має суттєві переваги завдяки

ранньому старту, високій залученості учнів, гнучкості та інтеграції у повсякденне життя, що робить його значно ефективнішим у формуванні стійкої професійної ідентичності.

Таблиця 3

Очікувані результати впровадження методу «Професія як роль»

Категорія результатів	Очікувані результати
Когнітивні	Поглиблення знань про професії, розширення світогляду, підвищення пізнавальної активності, покращення успішності (особливо з предметів, пов'язаних з обраною професією).
Мотиваційні	Зростання внутрішньої мотивації до навчання, формування усвідомлених навчальних цілей, підвищення прагнення до саморозвитку.
Особистісні	Формування позитивної професійної ідентичності, розвиток самооцінки та впевненості в собі, підвищення самостійності та відповідальності.
Соціальні	Розвиток комунікативних навичок (під час презентацій, обговорень), формування навичок співпраці, розуміння соціальної значущості різних професій.
Профорієнтаційні	Раннє та усвідомлене професійне самовизначення, розвиток навичок вибору та рефлексії щодо майбутнього шляху.

Таким чином, метод «Професія як роль» стає наскрізним механізмом формування професійної орієнтації, що інтегрується у повсякденне шкільне життя і створює умови для особистісного зростання, міжпредметної інтеграції та підвищення мотивації до навчання (таблиця 3).

Таблиця 4

Предмети що зазнають впливу в залежності від вибору професії

Обрана професія (Гіпотетичний учень)	Предмети, що зазнають найбільшого впливу (зростання інтересу та засвоєння)	Предмети, що зазнають побічного впливу (підвищення мотивації через зв'язок)	Приклад впливу на засвоєння / мотивацію
Програміст (ІТ-сфера)	Математика, Інформатика, Фізика	Англійська мова, Алгебра, Геометрія, Логіка	Учень активно вивчає алгоритми, заглиблюється в логіку розв'язання задач з математики, бачить практичне застосування фізичних законів у програмуванні. Вища мотивація до англійської як мови програмування та

			міжнародного спілкування в ІТ.
Лікар (Медицина)	Біологія, Хімія, Анатомія (якщо є елементи)	Українська мова, Етика, Психологія, Історія (медицини)	Детальне вивчення будови організму, хімічних процесів. Учень краще розуміє функції органів, механізми хвороб. Мотивація до комунікації (українська мова), емпатії (етика, психологія).
Дизайнер (Креативна сфера)	Образотворче мистецтво, Технології, Інформатика (графічні редактори)	Геометрія, Математика (пропорції), Історія мистецтв, Українська мова (описи)	Учень з ентузіазмом опановує композицію, колір, форми. Бачить практичне застосування геометричних принципів. Зацікавленість історією стилів та візуальної комунікації.
Військовий / Захисник	Фізична культура, Історія України, Географія, Захист України	Математика (балістика, стратегія), Фізика (техніка), Іноземна мова	Учень активно займається спортом, вивчає історичні битви та військові стратегії. Розуміє важливість географічного знання для оборони. Математика і фізика стають інструментами для розуміння техніки та тактики.
Блогер / Ютубер (Медіа)	Українська мова, Література, Інформатика (відеоредактори)	Історія, Суспільствознавство, Англійська мова, Мистецтво	Учень прагне вдосконалити навички письма та розповіді, створювати цікавий контент. Мотивація до вивчення тем для контенту (історія,

			суспільство) та ефективної комунікації.
Архітектор / Інженер (Технічна сфера)	Математика, Фізика, Креслення, Технології	Геометрія, Алгебра, Інформатика (програмне забезпечення), Історія (архітектури)	Учень ретельно вивчає розрахунки, принципи конструювання, матеріалознавство. Бачить, як математика та фізика є фундаментом для створення міцних та функціональних споруд. Зацікавленість історією будівництва.
Вчитель (Освіта)	Українська мова, Література, Історія, Педагогіка (елементи)	Психологія, Етика, Соціологія, всі шкільні предмети (поглиблено)	Учень звертає увагу на методи викладання, структуру матеріалу, розвиває комунікативні навички. Мотивація до глибшого вивчення всіх предметів, щоб потім їх викладати.
Психолог (Соціальна сфера)	Біологія (нервова система), Історія, Суспільствознавство, Етика, Психологія	Література, Українська мова, Соціологія	Учень прагне зрозуміти поведінку людини, механізми мислення та емоцій. Розвиває навички слухання та аналізу. Література допомагає зрозуміти людські характери та мотивації.

Гіпотетичний вибір професії учнем впливає на його інтерес і мотивацію до вивчення різних шкільних предметів. Нами створена таблиця яка містить кілька професійних напрямів і показує два типи впливу: безпосередній – на ті предмети, що мають прямий зв'язок із обраною професією (через зростання інтересу та засвоєння), та побічний – на інші предмети, мотивація до яких зростає завдяки смислового зв'язку з професією. Також наведені приклади, як це впливає на навчання (табл. 4).

Наприклад, учень, який мріє стати програмістом, починає активно вивчати математику, інформатику і фізику, поглиблює знання в алгоритмах, логіці, бачить практичне застосування. Побічно зростає інтерес до англійської мови, адже вона необхідна для програмування та міжнародного спілкування. Майбутній лікар краще

засвоює біологію, хімію, анатомію, оскільки вивчає їх через функції органів і хвороби, а також цікавиться мовою, етикою й історією медицини – для ефективного спілкування з пацієнтами. Творчі професії, такі як дизайнер, стимулюють зацікавлення в образотворчому мистецтві, технологіях та графічних редакторах, а також формують інтерес до геометрії та мов, необхідних для описів. Військовий або захисник орієнтується на фізичну культуру, географію, історію України, а також приділяє увагу технічним і мовним дисциплінам, які допомагають краще зрозуміти тактику і стратегію.

Ютубер або блогер захоплюється мовами, літературою, відеомонтажем, а також виявляє інтерес до історії та мистецтва для створення цікавого контенту. Архітектор або інженер зосереджується на точних науках, кресленні, вивчає фізику та технології, що зміцнює навички розрахунку й проектування. Учитель орієнтується на гуманітарні дисципліни, педагогіку, психологію, що допомагає краще зрозуміти методику викладання та особливості учнів. Майбутній психолог цікавиться біологією, етикою, соціальними науками, що сприяє глибшому розумінню емоцій і поведінки. Соціолог, у свою чергу, заглиблюється в аналіз суспільних процесів, мову, культуру та розвиває здатність до емпатії й критичного мислення.

У підсумку, обрана учнем професійна роль сприяє більш глибокому, осмисленому і міжпредметному засвоєнню знань. Вона перетворює навчальний процес із формального в особистісно значущий, підвищуючи як академічну успішність, так і внутрішню мотивацію.

Аналіз впровадження методу рольової професійної ідентифікації учнів у шкільному середовищі показав наявність важливих закономірностей та позитивних тенденцій, що впливають на мотивацію до навчання, якість засвоєння матеріалу та розвиток ключових компетентностей.

По-перше, застосування ролі професії як елементу щоденного навчання стимулює учнів до активної участі в освітньому процесі, посилює їхнє усвідомлення значущості знань у майбутній професійній діяльності та сприяє підвищенню внутрішньої мотивації.

По-друге, результати спостережень свідчать, що учні, які регулярно виступають у ролі «експертів» у своїх професіях, демонструють вищий рівень самостійності, краще готуються до уроків, частіше долучаються до дискусій та виявляють зацікавлення в міжпредметних зв'язках. Це підтверджує доцільність залучення школярів до мікронавчання одне одного.

По-третє, реалізація методу дала змогу розширити освітній простір класу: через індивідуальні доповіді, мініпроекти, участь у спільних тематичних завданнях, зустрічі з представниками професій. Це значно посилило інтеграцію змісту предметів із реальним життям, зробило навчання більш прикладним і практико-орієнтованим.

По-четверте, аналіз діяльності учнів у межах обраних професій дозволив помітити, що найбільше зростання інтересу до навчання демонструють учні середнього рівня підготовки. Це вказує на те, що метод «Професія як роль» створює інклюзивне середовище, де кожна дитина може відчувати себе значущою та реалізованою в навчальній діяльності.

Отримані результати мають практичне значення для подальшого удосконалення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Рекомендується:

- впровадити метод у вигляді наскрізної педагогічної технології з 5 класу, із поступовим ускладненням завдань і розвитком учнівської автономії;
- створити візуальні й цифрові інструменти підтримки професійної ідентифікації учнів (значки, картки, електронні профілі);
- адаптувати зміст освітніх програм до можливостей включення професійного контексту у приклади, задачі та творчі завдання;
- організувати методичну підготовку вчителів до роботи за методом учня-професіонала, включаючи тренінги з фасилітації, наставництва й розвитку компетентнісного навчання;
- формувати освітні мікроспільноти за професійними напрямками, які дозволятимуть учням підтримувати зв'язки між класами, долучатися до міжпредметних гуртків, конкурсів та профорієнтаційних ініціатив.

Узагальнюючи, метод «Професія як роль» може стати ефективним інструментом реалізації компетентнісного підходу, профорієнтаційного навчання та особистісного розвитку учнів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на довгостроковий моніторинг впливу методу на навчальні досягнення, професійне самовизначення та соціальну адаптацію школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рибак Т. О. Формування ключових компетентностей учнів у контексті сучасної освіти. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 15. С. 40–47.
2. Хоружа Н. І. Рольові методи навчання в профорієнтаційній роботі школи. *Вісник освіти України*. 2022. № 3. С. 52–60.
3. Драган О. В. Використання ігрових технологій у формуванні професійної ідентичності старшокласників. *Педагогіка і психологія*. 2020. Т. 6, № 2. С. 59–67.
4. Гуменюк І. М. Індивідуалізація навчання як чинник розвитку професійного самовизначення учнів. *Освітлогія*. 2023. Вип. 10. С. 35–42.
5. Brooks J., Cameron A. Role-play and Career Identity in Secondary Education. *Journal of Educational Research*. 2021. Vol. 114, № 2. P. 75–85.
6. Lewis S. Developing Cross-Disciplinary Skills Through Role-Based Learning. *International Journal of Learning and Development*. 2020. Vol. 10, № 3. P. 110–125.
7. Novak M. Integration of Professional Roles into Classroom Learning: A New Paradigm. *Educational Innovations*. 2022. Vol. 7, № 1. P. 21–33.
8. Petrova L. Pedagogical Approaches to Enhancing Student Motivation. *Contemporary Education Review*. 2021. Vol. 9, № 4. P. 98–105.
9. Smith R., Johnson M. Early Professional Identity Formation in School Students. *Career Development Quarterly*. 2019. Vol. 67, № 1. P. 12–23.
10. Taylor S., Martinez H. The Role of Simulation in Developing 21st Century Skills. *Journal of Educational Technology*. 2020. Vol. 15, № 5. P. 100–110.
11. Ковальчук І. Вплив кар'єрно-орієнтованого навчання на залученість учнів. *Ukrainian Journal of Pedagogy*. 2023. № 6. С. 44–50.
12. Зайцева О. Міжпредметні зв'язки як інструмент розвитку професійної компетентності. *Pedagogical Studies*. 2022. Vol. 12, № 2. С. 60–68.

REFERENCES

1. Rybak, T. O. (2021). Formuvannya klyuchovykh kompetentnostey uchniv u konteksti suchasnoyi osvity [Formation of key competencies of students in the context of modern education]. *Pedahohichni Nauky*, 15, 40–47.
2. Khoruzha, N. I. (2022). Rol'ovi metody navchannya v proforiientatsiyniy roboti shkoly [Role-playing methods in school career guidance]. *Visnyk Osvity Ukrayiny*, 3, 52–60.

3. Dragan, O. V. (2020). Vykorystannya ihrovykh tekhnolohiy u formuvanni profesiynoyi identychnosti starshoklasnykiv [Using game technologies in forming professional identity of high school students]. *Pedahohika i Psykholohiya*, 6(2), 59–67.
4. Humeniuk, I. M. (2023). Indyvidualizatsiya navchannya yak chynnyk profesiynoho samovyznachennya uchniv [Individualization of learning as a factor of students' professional self-determination]. *Osvitohiya*, 10, 35–42.
5. Brooks, J., & Cameron, A. (2021). Role-play and career identity in secondary education. *Journal of Educational Research*, 114(2), 75–85.
6. Lewis, S. (2020). Developing cross-disciplinary skills through role-based learning. *International Journal of Learning and Development*, 10(3), 110–125.
7. Novak, M. (2022). Integration of professional roles into classroom learning: A new paradigm. *Educational Innovations*, 7(1), 21–33.
8. Petrova, L. (2021). Pedagogical approaches to enhancing student motivation. *Contemporary Education Review*, 9(4), 98–105.
9. Smith, R., & Johnson, M. (2019). Early professional identity formation in school students. *Career Development Quarterly*, 67(1), 12–23.
10. Taylor, S., & Martinez, H. (2020). The role of simulation in developing 21st century skills. *Journal of Educational Technology*, 15(5), 100–110.
11. Kovalchuk, I. (2023). The impact of career-oriented learning on student engagement. *Ukrainian Journal of Pedagogy*, 6, 44–50.
12. Zaitseva, O. (2022). Interdisciplinary teaching as a tool for professional competence development. *Pedagogical Studies*, 12(2), 60–68.